

Kutbu se ne može poreći precizno seciranje toga sistema i eksplicitno nuđenje rješenja: «Islam je jedini koji posjeduje te vrijednosti i taj program».

«Danas čitav svijet živi u džahilijetu u pogledu načela iz kojega proističu pustulati i sistemi i taj džahilijet nimalo ne ublažava ovaj zapanjujući materijalni napredak i izvanredno materijalno stvaralaštvo», piše Kutb i nastavlja: «Ovaj džahilijet je baziran na agresiji protiv Božije vladavine na Zemlji i protiv najuže karakteristike božanstvenosti – protiv Božije suverenosti. Džahilijet suverenost prenosi na ljude i tako ih jedne drugima čini gospodarima – ne u primitivnom, prostom obliku, kakav je poznao prvobitni džahilijet, već u formi navodnoga prava na usvajanje različitih vizija i vrijednosti, pravnih propisa i zakonodavnih regulativa, sistema i shema izvan Božijega programa života, mimo forme koju je Bog legitimirao. Iz ove agresije na Božiju vlast, proizašla je agresija na ljude. Čovjekova poniženost, općeprisutna u svim društvenim sistemima, kao i nasilje pojedinaca i čitavih naroda koje se provodi kontroliranjem kapitala i kolonijalizmom u kapitalističkim sistemima, nije ništa drugo do posljedica nasrtaja na Božiju vlast i nepriznavanja dostojanstva čovjeka, dostojanstva koje mu je Bog ustanovio. U tome je jedinstven islamski put. U svakome drugom sistemu osim islamskog, ljudi su na ovaj ili onaj način potčinjeni jedni drugima. Te potčinjenosti su oslobođeni jedino u islamu. Tu se oni potčinjavaju jedino Bogu, jedino od Boga primaju uputstva i samo se njemu pokoravaju».

Knjiga se sastoji iz 12 poglavlja, a njihovi naslovi dovoljno govore: *Jedinstvena kur'anska generacija, Formiranje muslimanskoga društva i njegove karakteristike, La ilahe illallah program života, Islam to je civilizacija, Džihad – svekolika angažiranost na Allahovome putu, Dominacija vjerovanja, To je Pravi put...*

Knjiga je zasmetala tadašnjem lideru Egipta Naseru. On se, ubrzo nakon dolaska na vlast vojnim pučem *Slobodnih oficira*, 1952. godine, rješavao konkurencije. Prvo su na udaru bili manje opasni (komunisti i slične grupe), a stvarni cilj je bio najbrojnija opoziciona

organizacija *Mladi muslimani*. Njihovi članovi su činili u najužem rukovodstvo puča, a njihov vrhovni vođa Sejjid Kutb je odbio ponudu da postane ministar obrazovanja. Zatim je isprovociran spor u vezi s uvođenjem šerijata i suspenzijom sekularnih zakona i *Muslimanska braća* su zabranjeni 1954. godine. Nastavljena su duga međusobna trvenja, a *Muslimanska braća* su gotovo destabilizirala Vladu. Nakon navodnoga pokušaja atentata, 1964. godine, režim je surovo odgovorio. Uslijedila su masovna hapšenja, potom pogubljenje Sejjida Kutba i drugih lidera, 1965. godine. Tvrdi se da je Kutba baš ova knjiga odvela na Naserova vješala. Kutb je bio uključen u političku borbu na život i smrt, a ova njegova knjiga je shvaćena kao neskrivena polemika uperena protiv Naserove vizije panarapskog univerzuma.

Hroničari navode da je Kutb bio veoma poštovan, i izvan vjerskih krugova, posebno zato što nikad nije bio sklon kompromisu, ali i zato što je živio pošteno i skromnim načinom života. Pogubljenje je uskratilo njegove namjere da objavi bar još jednu ili više knjiga, ali je ova, njegova posljednja knjiga, u kojoj je sazeo svoje ideje, i dalje veoma omiljena i koristi se kao priručnik.

Isnam TALJIĆ

KNJIGA PROTIV OBNAŽENOSTI I DEGRADACIJE ŽENE

Muhammed. M. Ša'ravi: *Žena u Kur'anu, Karađoz-begova medresa, Mostar, 2004.; sa arapskog preveli; Adisa Softić i Salem Dedović, 88 str.*

Od aprila ove godine bh. čitalačka javnost konačno ima pred sobom prvi prijevod na bosanski jezik jednog od brojnih radova glasovitog islamskog učenjaka čiji su rad i misao na planu tefsira u posljednjim decenijama dvadesetog stoljeća ostavili dubok trag na islamsku misao i razumijevanje kur'anske poruke. Riječ je o rahmetli šejhu

Muhammedu. M. Šaraviju i njegovome djelu *Žena u Kur'anu*, koje predstavlja istinsko osvježenje ljubiteljima islamske misli u Bosni i Hercegovini, ali i odličan odgovor i pomoć svima koji se pitanjem žene u islamu bave iz najrazličitijih pobuda.

Ovo formom kratko i skromno, ali djelo koje je sadržajem jezgrovito, koncizno, jednostavno, aktuelno i blisko čitaocu od Mašrika do Magriba, predstavlja refleksiju na čitav život i misao ovoga alima, koji je, u pristupu tumačenja Kur'ana Časnoga, koristiti metodu koja je neobična mnogim alimima današnjice. On je Kur'an Časni tumačio prema potrebama vremena u kome je živio i okoline u kojoj je djelovao, što je, mora se priznati, prava rijetkost u sadašnjem vremenu.

Nakon jezičke analize svake kur'anske riječi, na prihvatljiv i nadasve zanimljiv način, navodeći primjere iz života običnih ljudi, šejh Šaravi je objašnjavao skrivena i duboka značenja kur'anskoga teksta dostupna samo užem krugu ljudi. Primjere iz svakodnevnog života je sretno dovodio u vezu sa savremenim naučnim dostignućima, ali i islamskom tradicijom, životom ashaba i predislamskom poezijom. Zbog njegove jedinstvene metode u tumačenju Kur'ana, bio je veoma omiljen i rado slušan. Njegov pristup tumačenju Kur'ana Časnoga predstavljao je spoj tradicionalnog i modernog. Predavanja, koja je svakodnevno držao, redovno su bila dobro posjećena i osigurala su mu ugled i visoku reputaciju među najširim krugovima vjerske populacije i u Egiptu i van granica te zemlje, pa su doživjela i medijsku prezentaciju.

I kad je govorio o ženi u Kur'anu, Šaravi je, ustvari, odgovarao na mnogobrojna pitanja koja se odnose na njezin status u islamu. Odgovarajući na napade mnogobrojnih zapadnjaka, koji su, iskrivljenom slikom žene u islamu, pružali Zapadu i iskrivljenu sliku samoga islama, šejh Šaravi je na najbolji način razbijao predrasude o ženi muslimanki. I tada je govorio na isti način, otvoreno, jednostavno, direktno, zadržavajući se na pitanjima koja izazivaju najviše rasprava i polemika među onima koji se bore za emancipaciju žene ne samo na Zapadu nego i na Istoku. Uvaženi šejh

nije zaboravljao ni one koji, živeći u nekim *muslimanskim* društvima, ženi oduzimaju prava koja joj je njezin Gospodar darovao samim činom stvaranja.

Knjiga se sastoji od sedam poglavlja koja govore o statusu žene u različitim zajednicama, o prirodi žene, o poligamiji, razvodu, pravednosti, poziciji žene u procesu svjedočenja, o hidžabu i nikabu, razotkrivanju, o zaposlenoj ženi, o dobrom suprugu i mnogim drugim aktuelnim pitanjima koja se vezuju za ženu. Posebno poglavlje u knjizi govori o ženama koje su u povijesti islama poznate po značajnim stavovima.

U kazivanjima o opravdanosti poligamije u islamu šejh Šaravi ističe: "...Ovim ajetom, ženidba sa više žena nije obavezna (vadžib), nego je prepuštena slobodnoj volji muškarca, koji ima potrebu za više žena i ispunjava određene uvjete za to... Poligamija je sretno rješenje u društvu sa većim procentom ženske populacije kao preventivno rješenje sa ciljem sprječavanja nemoralna. Žena prihvata da uđe u bračnu zajednicu kao druga supruga jer nije u mogućnosti da bude prva i jedina supruga u društvu u kome je procent muškaraca mnogo manji... Čovjek bi, kad čuje za polemiku o poligamiji, pomislio da 90% muškaraca-muslimana živi u braku sa više od jedne žene. Istraživanja, međutim, pokazuju da samo 3% muškaraca živi u braku sa dvije supruge... Statistika pokazuje da svaki hiljaditi muškarac živi u braku sa tri, dok samo jedan muškarac od pet hiljada, živi u braku sa četiri žene... Je li, onda, opravdano dizanje prašine oko ovoga pitanja i plasiranje informacije da svaki musliman živi sa četiri supruge u braku? To je sračunata i lažna prezentacija s ciljem da se islam predstavi kao zastrašujući sistem življenja".

Kad pojašnjava pitanje hidžaba, Šaravi poručuje: "Da Allah, dž.š., nije propisao hidžab, žena bi ga trebala tražiti, jer je on najveće osiguranje za nju i za njen život".

I, baš kao što je to istaknuto u recenziji mostarskoga muftije Seida Smajkića: "U poplavi literature koja do korijena obnažuje i degradira ženu kao najjeftiniju robu, ovaj, obimom skroman i koncizan, rad zavređuje

našu pažnju”, a kao što savjetuje profesor Ahmed Hatunić: ”Nadamo se da je prijevod ovoga djela samo jedan u nizu iz bogatog opusa velikog alima koji ćemo imati priliku čitati na bosanskom jeziku”. Pohvale pripadaju i prevodiocima, mladim profesorima arapskoga jezika Adisi Softić i Salemu Dedoviću, koji su prijevodom ovoga djela na bosanski jezik na najbolji način okrunili svoj studijski boravak u Egiptu.

Zehra ALISPAHIĆ

ISLAM KAO IZAZOV

Mirnes Kovač (ured.): *Islam kao globalni izazov*, Zenica, Islamska pedagoška akademija, 2004., 215 str.

Islam kao globalni izazov odlična je kolekcija tekstova o islamu i muslimanima u vihoru najkrvavijeg od svih stoljeća i u vrtlogu početka jednog novog koje ne obećava da bude mnogo bolje. (Ako ništa i ovo kao i pršlo stoljeće počelo je terorističkim aktom). Nakon uvoda, ovu zbirku otvara odličan odlomak iz najnovije knjige uglednog antropologa Akbara Ahmeda *Islam pod opsadom* koju također prikazujemo u ovom broju. Slijedeći je sedam decenija star tekst engleskog muslimana M. M. Pickthalla o toleranciji u islamu kome vrijeme nije mnogo umanjilo njegovu aktuelnost. On nas podsjeća na neke divne epizode suživota koje su muslimani u svojoj historiji ostvarili sa drugima.

U vrlo jezgrovitom i informativnom članku o prodoru Zapada na Istok i reakcijama muslimana, Edward Mortimer sa nevjerovatnom lakoćom sumira historiju susretanja i sukobljavanja Islama i Zapada, ako dopustimo upotrebu tih pojmova. Vjerovatno je to jedan od najpreglednijih i najčitljivijih pregleda takve vrste na našem jeziku i sigurno će pomoći studentima historije da shvate korijene savremenih tenzija između ova dva svijeta. Slijedi blok od pet autorskih tekstova Mirnesa Kovača, mladog ali vrlo energičnog i jako dobro informiranog autora iz Zenice.

Kovač je svaki svoj tekst protkao najnovijim i najrelevantnijim podacima iz renomiranih svjetskih publikacija.

Posebno mjesto u ovom bloku pripada izvanredno napisanom eseju «Duh Auschwitz nad Svetom zemljom», koji snažno progovara protiv zločina jevrejske države nad autohtonim narodom Palestine. Žrtve Auschwitz i njihova djeca sami su uspostavili koncentracione logore za jedan drugi narod koji im nikad ništa našao nije učinio. Palestina je i tema jednog Gannušijevog priloga u ovoj zbirci u kojem on govori o Palestini kao simbolu jednog šireg globalnog sukoba ideja humanizma i antihumanizma u njegovim različitim vidovima. S obzirom da Palestina simbolizira tu borbu dobra i zla i da zlo u ovoj borbi 80% svojih sredstava dobiva izvana, svako je od nas pozvan da da svoj doprinos u toj borbi na strani dobra.

U svom drugom, i u ovoj zbirci vjerovatno najboljem članku, Gannuši se kritički osvrće na iskustvo i praksu islamskih pokreta i konstatira pet zamjerki na taj rad. Prva se odnosi na pokušaje da se muslimanskim manjinama nametnu isti reformski i politički programi kao i većinskim muslimanskim narodima. To je, tvrdi autor, ravno potpisivanju smrtno presude velikom dijelu muslimana.

Druga primjedba se odnosi na pogrešan odgovor mnogih islamista na pitanje prioriteta između društvenog i političkog djelovanja. Mnogi prednost daju vlasti dok autor tvrdi da je najopasnija stvar za islamiste da budu omiljeni u narodu dok su u opoziciji a da postanu omraženi kada dođu na vlast. Treća opaska tiče se civilnog društva koje islamski aktivisti neopravdano zapostavljaju ili mu nameću nepotrebne podjele. Četvrta primjedba odnosi se na upotrebu sile u sukobu sa sekularnom državom koja nigdje nije donijela dobra muslimanima. U tom smislu on ističe pozitivan primjer Refah partije i njenih nasljednica koje sebi nisu dozvolile da budu uvučene u spiralu nasilja u kojoj su najveći gubitnici upravo muslimani.

Konačno, Gannuši kritizira one koji još imaju rezerve spram demokratije ukazujući da, iako demokratija nije savršena, islamski